

הנמנע מנישואין, מפני גאותו

(פרשת שמייני, שנת תשס"ז – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה)

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש, וישימו עליה קטורת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. ונתצא אש מלפני ה' ונתאכל אותם, וימותו לפני ה'". (ויקרא י, א-ב)

לכאורה פשוטה היא הסיבה מפני מה פגע בהם אש ה'.
ובכל זאת מצאנו פלא, שחז"ל עיינו ומצאו **שבעה טעמים** נוספים ושונים מפני מה מתו.
כיון שהתורה כבר פירשה דבריה, מפני מה לחפש טעמים נוספים?

הבה ונרשום את **שבעת הטעמים**.

א. אמרו במדרש: "שחצים [שחצנים] היו. הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתינות להם [הכוונה גם לנשים שמעולם לא נישאו, אבל חיכו להצעת נישואין]. מה היו אומרים?

- אָחִי אֲבִינוּ – מֶלֶךְ, [כלומר משה אחי אהרן הוא מלך]
- אָחִי אֲמֵנוּ – נְשִׂיא, [הוא נחשון בן עמינדב, נשיא שבט יהודה]
- אֲבִינוּ [אהרן] – כֶּהֵן גָּדוֹל,
- וְאֵנוּ [עצמנו] – שְׁנֵי סָגְנֵי כַהֲנָה. – (אם כן) אי זו אשה הוגנת לנו? " (ויקרא רבה כ, ז).

כאן אנו רואים כי היו מקולקלים בגאווה ושחץ.
מפני שאדם השייך למשפחה מיוחסת, לפעמים הוא מזלזל בכל הצעת שידוך שמציעים לו.

ב. ובתרגום יונתן (שמות כד, יא) כתוב עליהם כי היו בחורים יפים.

לכאורה, גם זה מצטרף לפגם גאווה הנ"ל, הנמצא אצל בחורים יפים.

ג. אבל בגמרא דָּבְרוּ דברים יותר גלויים. "וכבר היו משה ואהרן מהלכים בדרך, ונדב ואביהוא מהלכים אחריהם, וכל ישראל אחריהם. אמר לו נדב לאביהוא **אימתי ימותו שני זקנים הללו**, ואני ואתה ננהיג את הדור". אמר להם הקב"ה, הנראה מי קובר את מי! " (סנהדרין נב ע"א).
וחייבים לבאר כי כאן גם אביהוא אשם, למרות שלא דיבר דברים מחוצפים הנ"ל, מפני שלא מיחה בנדב. ושתיקה כהודאה. והרי יש כאן גאווה נוראה.

ד. גאווה קשה זו נמצאת אצלם עוד מיום מתן תורה. כי הביטו בשכינה שהתגלתה, ללא מורך לב, ללא ענוה והשפלת ראש. לא נהגו מעשה משה רבנו "ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט אל האלוהים" (שמות ג, ו). כך אמרו במדרש (ויקרא רבה כ, ז) "מהר סיני נטלו גזר דינם למיתה. ויִיָּחֲזוּ את האלוהים ויאכלו וישתו" (שמות כד, יא). **זָנוּ** [=הִשְׁבִּיעוּ] **עיניהם מן השכינה**, כאדם שמביט בחברו מתוך מאכל ומשתה". [=דרך גסות, בלא כבוד] כלומר אף מול הקב"ה לא נהגו בענוה.

ה. "לא מתו בני אהרן עד **שהורו הלכה בפני משה**". (עירובין סג, א) כלומר כשהחליטו להביא אש אל הקודש, ולא נמלכו במשה, לא התייעצו אתו לפני פעולה זו, הוכיחו שהם בעלי גאווה.

וכך הנימוק במדרש ספרא (שמייני, א) "אמר לו נדב לאביהו, וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש? **מיד** נטלו אש זרה והכניסוה". במלה "מיד" יש כל הסוד. לא המתינו כדי לשאול פי הגדולים מהם.

ו. ולא די בזה, אלא אף **לא נטלו עצה זה מזה, איש ברעהו**. האחד עשה והשני חיקה מעשיו, כדכתיב "איש מחתתו", ולא כתוב שפעלו בצוותא. הרי שהשתַּרְרוּ גם איש על אחיו, ולא נהגו הכנעה להתייעץ זה מזה. אבל אצל משה ואהרן מצאנו "חולקין כבוד זה לזה, ואומרים זה לזה 'לְמַדְגִּי', והדיבור יוצא מבין שניהם כאילו שניהם מדברים". (רש"י לשמות יב, ג, בשם מכילתא)

ז. עוד הוסיפו חז"ל אשמה כי מתו "על ידי שלא היו להם בנים, וכתוב בו מיתה" (ויקרא רבה, כ, סוף ט). מניין דרשו זאת? מהפסוק: "וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני, ובנים לא היו להם". (במדבר ג, ד). משום מה לספר שלא היו להם בנים? אלא היא היא הסיבה למיתתם. ולמה? כי אמרו חז"ל "שבעה מנודין לשמים, ואלו הן: יהודי שאין לו אשה, ושיש לו אשה ואין לו בנים וכו' (פסחים ק"ג ע"ב). וביארו שם התוספות שזה דוקא ע"י פשיעתו, שאינו מתעסק בפרו ורבו. אבל אם הוא אנוס, שאשתו אינה יולדת, איננו בכלל זה. ומזה ברור כי גם המשתתה מלשאת אשה (ואפילו אם לאחר זמן רב הוא נושא אשה, אבל עבר גיל הפוריות) הוא גם אשם ומנודה. וכל זה בא מהגאון. ואין סעיף זה נכלל בסעיף ראשון הנ"ל, [שלא נשאו נשים] כי שם מדובר על המחוסר אשה, וכאן מדובר על המחוסר צאצאים.

דרך התורה היא כי כאשר רואים דיעות שונות בחז"ל אין אומרים כי הם כולם בספק מה היא הסיבה האמתית, אלא משתדלים אנו לבאר כי כולם צודקים, אלא שמדברים בבחינות שונות של אותו הענין. כמה מאושרים אנו כי לעניננו כל שבעת הטעמים הם נכללים בטעם בסיסי אחד.

מרום ששפר עליהם מצבם של שני הבחורים יפים ומכובדים הללו, התגאו לא פעם ולא פעמיים. ואפשר לומר כי זאת היא עצמה "אש זרה" שהקריבו לפני ה'. כי הבא לפני הקדושה העליונה חייב להרגיש שפלות, חייב להרגיש התבטלות.

[תשובת המשקל – ג' דוגמאות לענוה, מן פרשתנו]

מובא בתחילת פרשתנו (ויקרא ט, ז) כי משה אמר לאהרן "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך". יש כאן קושי של מלים מיותרות. די שיאמר לו "עשה את חטאתך". משום מה לייעץ לו "קרב אל המזבח"? עונה רש"י בשם התוספתא: "שהיה אהרן בוש ויגרא לגשת. אמר לו משה, למה אתה בוש? לכך נבחרת!". אמר אחד ממפרשי רש"י: דוקא משום ביישנותך, לכן נבחרת! אילו היית נגש בזחיות הדעת, היית מוכיח בכך שאינך ראוי להיות כהן גדול. אבל הססנותך מוכיחה עליך כי ראוי אתה לאיצטלא זו!

כמה יפה הוא סוף ענין פרשת נדב ואביהוא.

מבואר בהמשך כי אלעזר ואיתמר, אחיהם של נדב ואביהוא, למרות שהיו אבלים, נצטוו להקריב קרבן ראש חודש. אבל כיון שהיו אבלים, שרפו יתרת הקרבן ולא אכלו ממנו. קצף עליהם משה (ויקרא י, טז) כי חשב עליהם שמפני הזנחתם נפסל הקרבן, ולכן שרפוהו (ענין רש"י לפסוק יז). עד שבא אהרן ונימק לו למשה את הטעם האמתי והנכון, כי הם היו אבלים ואסורים באכילת הקרבן. אלעזר ואיתמר עצמם לא ענו לו למשה, למרות שידעו נימוק ההלכתי, כי נהגו ענוה לא לדבר לפני אביהם, וגם לא לבטל דברי משה. [תוספת תלמיד. בסוף שנה 40 שכעס משה והורה הלכה בענין בלי מדין ושכח ההלכה, ידע אלעזר יפה לומר שלא רק טבילה אל גם הגעלה דרושה לכלים]

וכאשר משה שמע נימוק נכון מדוע הם לא אכלו מהקרבן, ורק מפני קצפו וכעסו נעלמה ממנו הלכה, נהג משה ענוה גדולה. הוא הודה ששכח את ההלכה. מפרש רש"י (פסוק כ) "הודה ולא בוש, לומר לא שמעתי". זאת אומרת כאשר אדם כלל לא שמע מעולם את ההלכה הזאת, יש לו התנצלות. אבל אם כן שמע, אלא ששכח, יש לו יותר בושה ואין התנצלות. ועל זה הודה משה "שמעתי ושכחתי", מפני ענוותנותו.

ותרגום יונתן (פסוק כ) מפליא לבאר ענוותנותו של משה. לא די שהודה לאהרן ולבניו, אלא משה שלח כרוז בכל מחנה ישראל, שטח של י"ב מיל על י"ב מיל, שכל אחד בישראל ידע כי משה טעה! (מתוך שקצף וכעס). והוסיף שם "תרגום ירושלמי" שעל השפלה עצמית זו קבל משה שכר רב. ("וייטב בעיניו"). והוסיף מורי הרב שמואל דביר, כי על ארבעים יום ששהה משה בהר סיני לא מוזכר שכר, אבל על ענוה עצומה זו, להודות לפני כל בית ישראל שטעה, קבל שכר רב.

נחזור לענין המסר המוסרי שיש ללמד לבחורי-דורנו.

יש בארצנו תופעה שהבחורים מתעכבים זמן רב מלשאת אשה.

לפי הסטטיסטיקה (ממשרד הפנים, שנת 2003) בקבוצות גילאי 29-20 היו 77% בקרב הגברים רווקים; ובקרב הנשים 60%. כולם יודעים שאצל ציבור שומרי מצוות המצב טוב יותר מאשר אצל הציבור הכללי. אבל עדיין יש הרבה מאד רווקים ורווקות גם גילאי 30-27. מה טעם הדבר? אמנם חלק הוא מוצדק כי עד שגומרים שירות צבאי, ועד שלומדים מקצוע, מתקרב הבחור לגיל 26-24.

אבל לפי האמת הרבה מן המשתהים סובלים מהגאווה הנ"ל, שהם בררנים ומחכים לקבל "הצעה טובה יותר". או מפני שמחפשים "יפה יותר", או "דתית יותר", או בעלת אמצעיים כספיים טובים יותר. בחורים מסכנים הללו אינם יודעים כי ככל שעובר הזמן, ההצעות הטובות פחות שכיחים, כי הבנות הטובות כבר הספיקו להנשא לאחרים. אפשר שההססנות והפקפוקים של בחורים נעוצים או ברגש נחיתות, שחוששים שבת הזוג תכיר את חסרונותיהם, או מפני "קומפנסציה" שנכשלים לחשוב "שמגיע להם הצעה טובה יותר". ואינם מכירים בעובדה כי כמו שיש חסרונות ופגמים בבת שמציעים להם, כך גם לאותם בחורים עצמם יש חסרונות ופגמים, המתרבים עם הזמן. (בין בבחינת היופי האישי, ובין בבחינת האופי). ולכן גם הבנות אינן רוצות אותם!

ויש עוד בעיה, כי מדת הגמישות הנצרכת כדי שכל בן אדם יהיה סובלני ומתון עם ה"פרטנר" שלו, גמישות זו הולכת ונעלמת ככל שעובר הזמן. ככל שמתבגר האדם הוא דורש בן זוג יותר דומה לו, ומתקשה יותר למצוא זאת. כמו שהיופי האישי נמצא רק בגיל צעיר יחסית, כך מדת הסובלנות לשמוע דיעה נגדית נמצאת יותר אצל צעירים שאינם כל כך בטוחים בעצמם. וככל שמתבסס יותר האדם בחברה, או בעסק, כך הוא פחות פתוח לשתף פעולה עם מי ששונה ממנו. ויש בכך "מלכודת" לכל מי שמחכה לשמוע הצעה טובה יותר.

בחורי זמננו חייבים ללמוד מהחטא של נדב ואביהוא. לא ליפול ברשת הגאווה!